

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСКАЙ ССР

1

АКАДЭМІЯ НАВУК БССР
ІНСТЫТУТ ГІСТОРЫІ

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСКАЙ ССР

У ПЯЦІ ТАМАХ

ГАЛОЎНАЯ РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ:

І. М. ІГНАЦЕНКА (старшыня), Л. С. АБЭЦЭДАРСКІ,
К. П. БУСЛАЎ, Н. В. КАМЕНСКАЯ, А. Ц. КАРАТКЕВІЧ,
І. С. КРАЎЧАНКА, Ф. С. МАРЦІНКЕВІЧ, А. М. МАЦКО,
І. Я. МАРЧАНКА, А. А. ФІЛІМОНАЎ К. І. ШАБУНЯ

ВЫДАВЕЦТВА «НАВУКА І ТЭХНІКА». МІНСК 1972

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСКАЙ ССР

ТОМ I

ПЕРШАБЫТНААБШЧЫННЫ ЛАД
НА ТЭРЫТОРЫІ БЕЛАРУСІ.
ЭПОХА ФЕАДАЛІЗМУ

9(СЗ)
Г51

РЕДАКЦИЙНАЯ КАЛЕГІЯ
ТОМА:

К. І. ШАБУНЯ (галоўны рэдактар),
К. В. ІНДАВА, З. Ю. КАПЫСКІ,
А. М. КАРПАЧОЎ, М. М. УЛАШЧЫК

1. Пляméны эпохі неаліту на тэрыторыі Беларусі (І. Ф. Ісаенка)
2. Археалагічныя культуры плямён жалезнага веку на тэрыторыі Беларусі (VII ст. да н. э.) (А. Г. Мітрафанаў, Л. Д. Побаль)
3. Заходнія землі Русі ў XI—XII стст. (Г. В. Штыхаў)
4. Беларусь у XIII—XV стст. (М. Ф. Спірыдонаў)
5. Беларусь у першай палове XVI ст. (М. Ф. Спірыдонаў)
6. Вызваленчая вайна народных мас Беларусі ў сярэдзіне XVII ст. (Л. С. Абэцэдарскі)
7. Тэрытарыяльна-адміністрацыйны падзел Беларусі ў XVIII ст. (А. П. Грышкевіч, П. Г. Казлоўскі)
8. Эканоміка Беларусі ў другой палове XVIII ст. (П. Г. Казлоўскі)
9. Уз'яднанне Беларусі з Расіяй (1772—1794 гг.) (Я. І. Карнейчык)
10. Прамысловасць і шляхі зносін Беларусі ў першай палове XIX ст. (В. У. Чапко)

Прадмова	5
Уводзіны	9
Раздзел I	СТАРАЖЫТНАКАМЕННЫ ВЕК НА ТЭРЫТОРЫІ БЕЛАРУСІ
	<i>(У. Д. Будзько)</i>
1. Сляды знаходжання першабытнага чалавека	15
2. Эпоха позняга палеаліту	18
Раздзел II	НОВАКАМЕННЫ І БРОНЗАВЫ ВЯКІ
1. Неалітычная эпоха <i>(У. Ф. Ісаенка)</i>	27
2. Пачатак эпохі металу. Бронзавы век <i>(І. І. Арцёменка)</i>	37
Раздзел III	ЖАЛЕЗНЫ ВЕК. ПАТРЫЯРХАТ І ПАЧАТАК ЯГО РАСПАДУ
	<i>(А. Р. Мітрафанаў, Л. Д. Побаль)</i>
1. Сацыяльна-эканамічнае развіццё плямёнаў эпохі жалеза	45
2. Плямёны мілаградскай культуры	50
3. Плямёны зарубінецкай культуры	54
4. Плямёны культуры штрыхованай керамікі	58
5. Плямёны днепра-дзвінскай культуры	62
Раздзел IV	ЗАРАДЖЭННЕ ФЕАДАЛЬНЫХ АДНОСІН
1. Сельская абшчына. Пераход да феадалізму <i>(А. П. П'яноў, А. Р. Мітрафанаў, В. Р. Тарасенка)</i>	65
2. Славянскія племянныя саюзы <i>(В. В. Сядоў)</i>	71
3. Заходнія землі Русі ў складзе Старажытнарускай дзяржавы <i>(В. В. Сядоў)</i>	75
Раздзел V	САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНАМІЧНАЕ РАЗВІЦЦЕ ЗАХОДНІХ ЗЯМЕЛЬ РУСІ У IX—ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ XIV СТ.
1. Феадальнае землеўладанне <i>(А. П. П'яноў)</i>	78
2. Сельская гаспадарка, промыслы, рамяство <i>(В. Р. Тарасенка)</i>	83
3. Раннефеадальны горад <i>(В. Р. Тарасенка, Э. М. Загарульскі)</i>	87
4. Эканамічнае жыццё гарадоў <i>(Г. В. Штыхаў)</i>	94
5. Класавая барацьба <i>(С. А. Шчарбакоў)</i>	101
Раздзел VI	ПАЛІТЫЧНАЕ ЖЫЦЦЕ І КУЛЬТУРА ЗАХОДНІХ ЗЯМЕЛЬ РУСІ У IX—ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ XIV СТ.
1. Заходнія землі Русі IX—XI стст. <i>(А. П. П'яноў)</i>	105
2. Феадальная раздробленасць <i>(С. А. Шчарбакоў)</i>	109
	629

3. Барацьба супраць нямецкіх феодалаў і татара-мангольскага нашэсця (С. А. Шчарбакоў)	116
4. Уключэнне заходніх зямель Русі ў склад Вялікага княства Літоўскага (С. А. Шчарбакоў)	122
5. Культура заходніх зямель Русі (М. Я. Грынблат, В. Р. Тарасенка)	130

Раздзел VII **РАЗВІЦЦЕ ФЕАДАЛЬНЫХ АДНОСІН У ДРУГОЙ ПАЛОВЕ XIV—XV СТ. УТВАРЭННЕ БЕЛАРУСКАЙ НАРОДНАСЦІ**

1. Землеўладанне і прывілеі феодалаў (А. П. П'яноў)	143
2. Сельская гаспадарка (А. П. П'яноў)	145
3. Землекарыстанне і павіннасці сялян. Далейшае развіццё феадальнай залежнасці (А. П. П'яноў)	147
4. Стан гарадоў (С. А. Шчарбакоў)	152
5. Палітычнае жыццё (С. А. Шчарбакоў)	160
6. Органы ўлады і кіравання (С. А. Шчарбакоў)	169
7. Утварэнне беларускай народнасці (М. Я. Грынблат, З. Ю. Капыскі, У. М. Перцаў)	172

Раздзел VIII **СТАНАЎЛЕННЕ ФАЛЬВАРАЧНА-ПАНШЧЫННАЙ ГАСПАДАРКІ І МАСАВАЕ ЗАПРЫГОНЕННЕ СЯЛЯНСТВА (XVI—ПЕРШАЯ ПАЛОВА XVII СТ.)**

1. Аграрная рэформа 1557 г. (Д. Л. Пахілсвіч)	177
2. Узмацненне прыгонніцкай эксплуатацыі (А. П. Грыцкевіч)	183
3. Зямельная ўласнасць і рост прывілеяў шляхты (А. П. Грыцкевіч)	192

Раздзел IX **САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНАМІЧНАЕ РАЗВІЦЦЕ ГАРАДОЎ І МЯСТЭЧКАЎ (XVI—ПЕРШАЯ ПАЛОВА XVII СТ.)**

1. Гарады і іх насельніцтва (З. Ю. Капыскі)	199
2. Эканамічны стан гарадоў (З. Ю. Капыскі)	202
3. Адміністрацыйны лад і грамадска-палітычнае жыццё гарадоў (З. Ю. Капыскі)	211
4. Мясцічкі (С. А. Шчарбакоў)	217

Раздзел X **ПАЛІТЫЧНЫ ЛАД І ГРАМАДСКІ РУХ (XVI—ПЕРШАЯ ПАЛОВА XVII СТ.)**

1. Адміністрацыйны лад і кіраванне (З. Ю. Капыскі)	222
2. Лівонская вайна. Люблінская унія (З. Ю. Капыскі)	227
3. Узмацненне іншаземнага прыгнёту. Брэсцкая царкоўная унія (З. Ю. Капыскі)	231
4. Рэфармацыйны рух (С. А. Падокшыні)	234
5. Брацтвы (В. І. Мялешка)	239
6. Барацьба народных мас супраць феадальнага і нацыянальна-рэлігійнага прыгнёту (Л. С. Абэцэдарскі)	242

Раздзел XI **КУЛЬТУРА (XIV—ПЕРШАЯ ПАЛОВА XVII СТ.)**

1. Народная творчасць (М. Я. Грынблат)	255
2. Літаратура (А. Ф. Коршунаў)	258
3. Архітэктура і выяўленчае мастацтва (М. С. Кацэр)	268
4. Кнігадрукаванне (Г. Я. Галенчанка)	271
5. Народныя тэатральныя прадстаўленні, музыка (С. М. Міско, Б. С. Смольскі)	276
6. Грамадска-палітычная думка (С. А. Падокшыні)	279

Раздзел XII **ВЫЗВАЛЕНЧАЯ ВАЙНА БЕЛАРУСКАГА НАРОДА. БАРАЦЬБА ЗА
ЎЗ'ЯДНАННЕ З РАСІЯЙ (1648—1667 гг.) (Л. С. Абэцэдарскі)**

1. Народнае паўстанне 1648 г.	293
2. Новы ўздым вызваленчага руху	301
3. Барацьба беларускага народа за ўз'яднанне з Расіяй	305
4. Барацьба класавых групавак у 1656—1667 гг.	317

Раздзел XIII **ЭКАНАМІЧНЫ ЗАНЯПАД БЕЛАРУСІ У ДРУГОЙ ПАЛОВЕ XVII—
ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ XVIII СТ.**

1. Стан сельскай гаспадаркі (П. Р. Казлоўскі)	328
2. Катэгорыі сялян і іх становішча (Д. Л. Пахілевіч, П. Р. Казлоўскі,
[Я. П. Шлосберг])	337
3. Становішча гарадоў і мястэчкаў (А. М. Карпачоў, С. А. Шчарбакоў)	341
4. Грамадска-палітычнае жыццё ў гарадах (А. М. Карпачоў, В. І. Мялешка)	347
5. Узмацненне нацыянальна-рэлігійнага прыгнёту (А. М. Карпачоў, В. І. Мялешка)	350

Раздзел XIV **СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА У ДРУГОЙ ПАЛОВЕ XVIII СТ.**

1. Сацыяльна-эканамічныя ўмовы развіцця (А. М. Карпачоў, П. Р. Казлоўскі)	353
2. Памешчыцкая гаспадарка ([Я. П. Шлосберг])	354
3. Вотчынныя мануфактуры (А. М. Карпачоў)	357
4. Сялянская гаспадарка і становішча сялян (П. Р. Казлоўскі)	361
5. Служылае феадальна залежнае насельніцтва (Д. Л. Пахілевіч)	370

Раздзел XV **ГАРАДЫ У ДРУГОЙ ПАЛОВЕ XVIII СТ.**

1. Гарады і гарадское насельніцтва (А. М. Карпачоў)	374
2. Рамесная вытворчасць і промыслы (А. М. Карпачоў)	379
3. Гандаль і сельскагаспадарчыя заняткі (А. М. Карпачоў)	383
4. Мястэчкі (С. А. Шчарбакоў)	386

Раздзел XVI **БЕЛАРУСЬ У ПЕРЫЯД ПАЛІТЫЧНАГА КРЫЗІСУ РЭЧЫ
ПАСПАЛІТАЙ**

1. Палітычнае становішча Беларусі (А. П. Грыцкевіч)	389
2. Барацьба народных мас супраць феадальнага і нацыянальна-рэлігійнага прыгнёту (А. П. Грыцкевіч, А. М. Карпачоў, В. І. Мялешка)	

Раздзел XVII **КУЛЬТУРА У ДРУГОЙ ПАЛОВЕ XVII—XVIII СТ.**

1. Народная творчасць (М. Я. Грынблат)	419
2. Асвета (У. С. Пасэ)	422
3. Кнігадрукаванне (Г. Я. Галенчанка)	427
4. Грамадска-палітычная думка (Э. К. Дарашэвіч)	429
5. Выяўленчае мастацтва (М. С. Кацэр)	436
6. Тэатр і музыка (С. М. Міско, Б. С. Смольскі)	439

Раздзел XVIII **ЎЗ'ЯДНАННЕ БЕЛАРУСІ З РАСІЯЙ**

1. Беларусь у складзе Расіі (В. У. Чапко)	444
2. Эканамічнае развіццё Беларусі ў першыя гады пасля ўз'яднання (В. У. Чапко)	449
3. Беларуская культура (У. С. Пасэ)	454

1. Напад Напалеона на Расію	457
2. Акупацыйны рэжым. Партызанскі рух	459
3. Разгром арміі Напалеона	465

1. Памешчыцкая гаспадарка	472
2. Сялянская гаспадарка	478
3. Крызіс феадальных адносін	485
4. Развіццё прамысловасці	490
5. Гандаць	495
6. Развіццё гарадоў	499

1. Асвета (У. С. Пасэ)	507
2. Літаратура (Н. С. Перкін)	519
3. Грамадская думка (Э. К. Дарашэвіч, Н. М. Махнач)	530
4. Быт і народная творчасць (М. Я. Грынблат)	540
5. Архітэктура і выяўленчае мастацтва (М. С. Кацэр)	548
6. Музыка і тэатр (С. М. Міско, Б. С. Смольскі)	555

1. Класавая барацьба сялянства (В. У. Чапко)	560
2. Грамадска-палітычны рух і палітыка царызму ў 1820—1830 гг. Паўстанне 1830—1831 гг. (А. І. Варанкоў, У. С. Пасэ, М. Б. Фрыдман, В. У. Чапко)	566
3. Уздым антыфеадальнай барацьбы ў 1840—1850 гг. (В. У. Чапко)	578
4. Палітыка царызму. Грамадскі рух у 1840—1850 гг. (В. У. Чапко)	583

Важнейшыя даты гісторыі Беларусі (М. Г. Крэканэ)	593
Паказальнік імёнаў (М. Г. Крэканэ)	599
Паказальнік геаграфічных назваў (М. Г. Крэканэ)	609
Літаратура	624
Спіс картаў	628

На беларусском языке. История Белорусской ССР. В 5-ти томах. Том. I. Издательство «Наука и техника». Минск, Ленинский проспект, 68.

Рэдактары Ю. Бярозкін, А. Казявін, А. Пякарскі. Мастацкае афармленне І. Славяніна. Мастацкі рэдактар Л. Усачоў. Тэхнічныя рэдактары А. Атлас, І. Валахановіч. Карэктар Р. Анісаровіч.

Друкуецца па пастанове РВС АН БССР. АТ 12946. Здадзена ў набор 20/V-71 г. Падпісана да друку 9/XII-71 г. Фармат 70×90^{1/16}. Папера друк. № 1 (энц.). Друк. арк. 39,5+3 укл. Ум друк. арк. 46,21. Ул.-выд. арк. 46,5. Выд. заказ 20. Друк. заказ 552. Тыраж 5000 экз. Цана 3 р. 47 к. Друкарня імя Францыска (Георгія) Скарыны выдавецтва «Навука і тэхніка» АН БССР і Дзяржакамітэта Савета Міністраў БССР па друку. Мінск, Ленінскі праспект, 68.